

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Jak wykorzystać wyniki badań nad funkcjonowaniem dzieci dla wspomagania ich rozwoju w szkole?

Anna I. Brzezińska

Zespół Wczesnej Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie
Instytut Psychologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

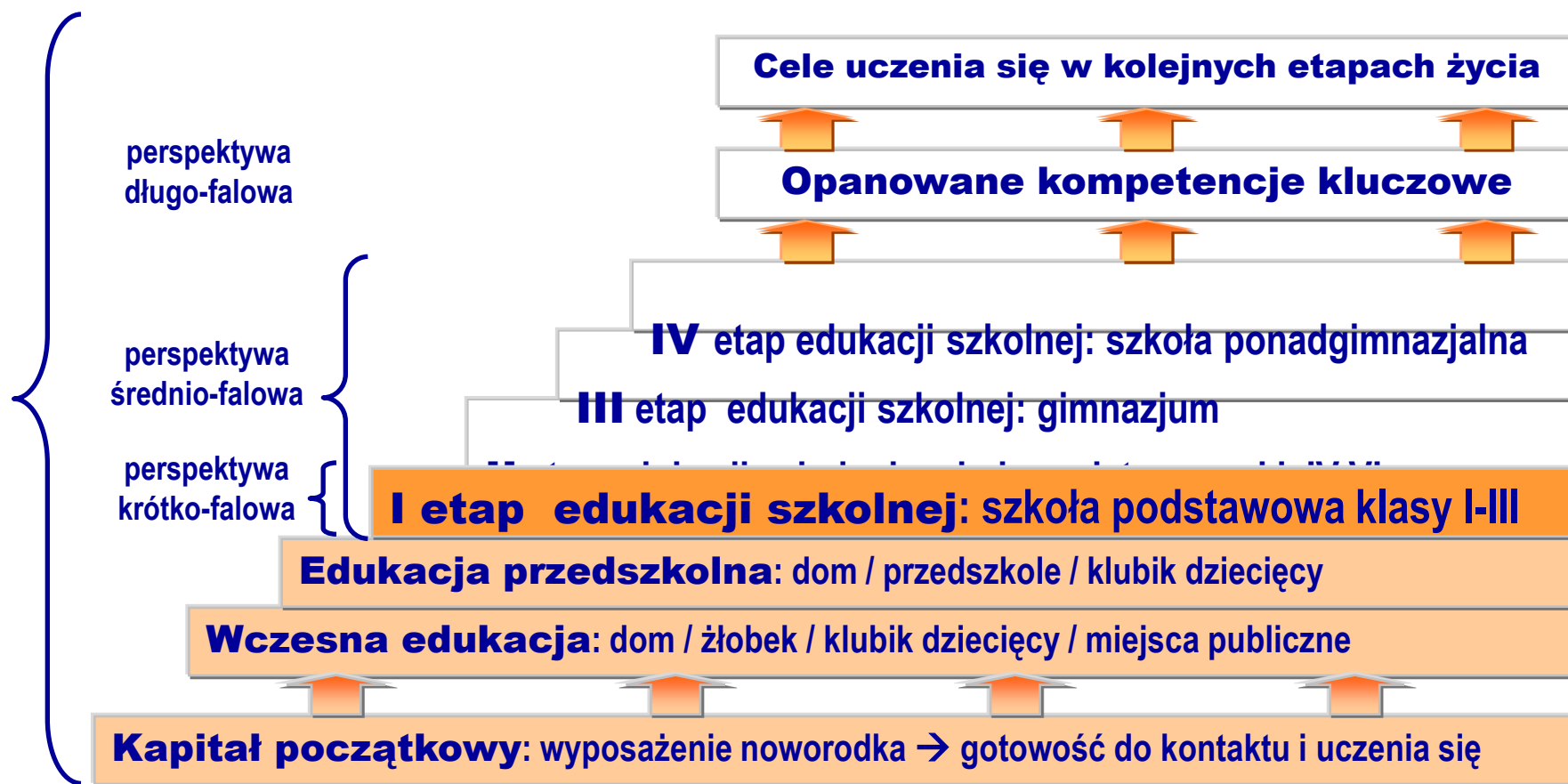

**Uczelnie
dla szkół**

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatek

Etapy edukacji

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Podstawowy problem

Skąd mamy wiedzę o dzieciach i ich funkcjonowaniu?

Podejście subiektywne

Własne **przeczuca**, wiedza intuicyjna, także własne uprzedzenia

Osobiste **doświadczenia życiowe**, zwłaszcza z własnego dzieciństwa, z historii swojej edukacji

Własne i cudze **doświadczenie zawodowe**

Porady i opinie ekspertów, autorytetów naukowych

Podejście obiektywne

Krytyczne korzystanie z **teorii naukowych**

Świadomość **zmienności teorii** naukowych

Krytyczne **korzystanie z wniosków** z badań

Czy mamy zaufanie do siebie ?

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Co wynika z obserwacji i rozmów ?

- **Kolejne roczniki dzieci** coraz bardziej różnią się od roczników poprzednich.
- **Dzieci w jednej grupie** wiekowej coraz bardziej różnią się od siebie.
- **Rodziny dzieci** coraz bardziej różnią się od siebie.
- **Warunki pracy szkół i oferty edukacyjne** szkół coraz bardziej się różnicują.

Nauczyciele wszystkich poziomów edukacyjnych muszą pracować w coraz bardziej zróżnicowanych zespołach klasowych → rodzi to problemy:

- **organizacyjne**
- **społeczne**
- **emocjonalne**

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Co wynika z raportów z badań?

Polska 2030. Wyzwania rozwojowe (2009).

Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów.

Podstawowy wniosek:

*To, czego potrzebujemy dla przyszłych sukcesów i realizacji szans, wiąże się ze **wspólnotowym, grupowym kapitałem rozwoju**, rosnącą zdolnością do współpracy, rozumienia się, zaufania, wspólnotowego patrzenia w przyszłość.*

Warto zajrzeć ...

- Brzezińska, A. I., Czub, T. (2013). Zaufanie społeczne jako wyzwanie i ratunek dla polskiego systemu edukacji. *Nauka*, 1, 31-44.
- Brzezińska, A. I., Ziółkowska, B. (2013). Przed jakimi wyzwaniami stoi dzisiaj szkoła? *Studia Edukacyjne*, 27, 29-42.

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Źródło:

Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A.,
Currie, D., de Looze, M.,
Roberts, Ch., Samdal, O.,
Smith, O. R. F., Barnekow, V.
(2012). (red.), *Social
determinants of health and
well-being among young
people. Health behaviour in
school-aged children (HBSC)
study: International report
from the 2009/2010 survey*,
Copenhagen.

- raport międzynarodowy
- badano dzieci w wieku
11, 13 i 15 lat
- 39 krajów

- W rankingu dzieci, które deklarują, iż **mają troje i więcej przyjaciół tej samej płci**, Polska znajduje się **dopiero na 36 miejscu (na 39!)**.
- Niemal najniższy jest odsetek dzieci polskich, które zgadzają się ze stwierdzeniem, że **większość uczniów w ich klasach jest miła i pomocna**:
11-latki → miejsce 39
13-latki → miejsce 37
15-latki → miejsce 38

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Źródło:

*European Social Survey,
Round 4 Data (2008).
Data file edition 4.1.
Norwegian Social
Science Data
Services, Norway.*

 badanie zaufania
społecznego w
latach **2006/2007**

 **25 państw
europejskich**

 **Polska na 24
miejscu**

→ „Ludziom ogólnie można ufać”

- **15,9%** → **Polska**
- **31,7%** → średnia dla 25 państw
- **63,2%** → **4 kraje skandynawskie**

→ „Ludzie najczęściej starają się być pomocni”

- **11,4%** → **Polska**
- **27,7%** → średnia dla 25 państw
- **45,7%** → **4 kraje skandynawskie**

→ Wskaźnik zaufania społecznego dla Polski
nie zmienia się istotnie przez cały okres transformacji:
w roku 1992 wynosił 10,3%.

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

- **35% młodzieży** nie ma krytycznych uwag wobec swoich rodziców
- **50% młodzieży** w rodzicach denerwują najczęściej: „brak zrozumienia”, „nadmierna ingerencja”, „konflikty”, „mentalność i poglądy”, „nadopiekuńczość”, „przekonanie, że zawsze mają rację”.
- **70% młodzieży** uskarża się na „mentalną ścianę” w kontaktach z nauczycielami

Źródło:

- Szafraniec, K. i zespół (2011). *Raport Młodzi 2011*. Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Co wynika z badań nad dziećmi?

Badanie rozwoju dzieci od niemowlęctwa

aż do ukończenia przez nie 4 lat

- im wyższy był poziom rozwoju **motorycznego we wczesnym dzieciństwie** tym wyższy był poziom rozwoju **poznawczego w wieku szkolnym** (szczególnie w odniesieniu do szybkości przetwarzania informacji oraz pamięci roboczej)

104 osoby dorosłe, wylosowane z pokolenia osób urodzonych w roku 1966

- im lepiej rozwinięte były **w dzieciństwie umiejętności związane z dużą motoryką** (przemieszczanie się, poruszanie się) tym wyższy był w **wieku dorosłym poziom umiejętności poznawczych**, związanych z planowaniem swego działania

32 niemowląt w wieku 6 miesięcy

- **zróznicowanie ofert** środowiska domowego, szczególnie w zakresie zachęty do różnych form aktywności w ciągu dnia i udostępniania dziecku różnych przedmiotów do zabawy, przekłada się na **lepsze tempo rozwoju motoryki małej i dużej**

350 rodzin irańskich - dzieci w wieku 18-42 mies.

- **zróznicowanie ofert** środowiska w dużym stopniu **sprzyja rozwojowi motoryki małej** (czynności manipulacyjne) **i dużej** (przemieszczanie się) dzieci

Źródło: Hornowska, E., Brzezińska, A. I., Appelt, K., Kaliszewska-Czeremska, K. (2014). *Rola środowiska w rozwoju małego dziecka – metody badania*. Warszawa: Wydawnictwo Scholar.

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Według rekomendacji WHO

dla dzieci i młodzieży w wieku

5-18 lat zaleca się:

- **30-60 min** aktywności fizycznej dziennie
- wysiłek o co najmniej **umiarkowanej** intensywności
- wykonywanie ćwiczeń zwiększających siłę mięśniową i gibkość co najmniej **dwa razy w tygodniu**

Badania pokazują, iż:

- **70%** 6- i 7-latków wykazuje zadowalający poziom aktywności fizycznej
- **42%** 11-latków jest aktywnych fizycznie
- **34%** 13-latków jest aktywnych fizycznie
- **30%** 15-latków jest aktywnych fizycznie

WNIOSEK:

6-7 latki mają dobry kapitał na starcie = efekt edukacji przedszkolnej, ale nie jest on pomnażany i szybko się wyczerpuje

Źródło:

- Świdarska-Kopacz, J., Marcinkowski, J.T., Jankowska, K. (2008). Zachowania zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ich wybrane uwarunkowania. Cz. V. Aktywność fizyczna. *Problemy Higieny i Epidemiologii*, 89 (2), 246-250.
- Wojnarowska, B. (2010). Aktywność fizyczna w dzieciństwie i młodości. W: P. Podolec (red.), *Podręcznik Polskiego Forum Profilaktyki*. Kraków: Medycyna Praktyczna.
<http://pediatria.mp.pl/prawidlowyrozwoj/rozwojfizyczny/show.html?id=73905>

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

➔ Dzieci, które w wieku przedszkolnym przejawiały **wysoki i przeciętny poziom samodzielności:**

- były dobrze przygotowane do realizacji zadań w szkole
- potrafiły nawiązywać pozytywne relacje z nauczycielem
- określane były przez rówieśników jako koleżeńskie
- wykazywały wysoki poziom ciekawości poznawczej i aktywności w trakcie lekcji.

➔ Dzieci, które w wieku przedszkolnym przejawiały **niski poziom samodzielności w przedszkolu:**

- cechowały się niską zaradnością
- były znacznie rzadziej wybierane przez rówieśników jako partnerzy do współdziałania
- doświadczały trudności z koncentracją podczas wykonywania wspólnych z innymi dziećmi aktywności.

➔ **WNIOSEK:**

dzieci, które nie wykształciły wystarczającego poziomu samodzielności pod koniec wieku przedszkolnego, zagrożone są ryzykiem niepowodzeń szkolnych.

Źródło: Kuszak, K. (2006). *Dynamika rozwoju samodzielności dziecka w wieku przedszkolnym*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

➔ **Pierwszoklasiści, którzy nawiązali bliskie, pełne uwagi i wsparcia relacje ze swoim nauczycielem w klasie I:**

- odznacжали się **wyższym poziomem zaangażowania w naukę w klasie II**
- wyższym poziomem zarówno **umiejętności czytania, jak i matematycznych w klasie III**

w porównaniu z uczniami, którym nie udało się nawiązać bliskich relacji ze swoim nauczycielem.

➔ **WNIOSEK:**

dobry kontakt z nauczycielem w klasie I to dobra inwestycja na przyszłość – dla dziecka i dla szkoły

Źródło: Hughes, J. N., Luo, W., Kwok, O.-M., Loyd, L.K. (2008). Teacher–student support, effortful engagement, and achievement: A 3-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 100 (1), 1–14.

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatek

Co wynika z badań nad dorosłymi w relacji z dziećmi?

Własne badania H. R. Schaffera (1977, 1981) nad wczesnymi interakcjami matek i niemowląt potwierdziły istnienie tendencji matek do ujawniania

zachowań antycypujących

czyli traktowania dziecka tak, jakby było ono na poziomie rozwojowym bardziej zaawansowanym niż to jest w rzeczywistości.

WNIOSEK: wymaganie czegoś „ponad stan” tworzy napięcie (**pobudzenie niespecyficzne**), uruchamiające dążenie do zmiany czyli tworzy dla dziecka **PRZESTRZEŃ DLA ROZWOJU**

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatek

Nauczyciel nie pracuje „na pustyni”

Zgromadzony kapitał = zasoby
dziecka w wieku od 0 do 5/6 lat

Ukształtowane podstawy
kompetencji kluczowych

Opanowane

- poruszanie się (**lokomocja**)
- posługiwanie się przedmiotami (**manipulacja**)
- porozumiewanie się z otoczeniem (**komunikacja** niewerbalna i werbalna)

Sposoby uczenia się

- swobodna eksploracja
- zabawa spontaniczna
- nauka okolicznościowa

SAR = strefa aktualnego rozwoju
dziecka w wieku 5/6 – 8/9 lat

Integracja podstawowych
kompetencji kluczowych

Wykorzystywane

- wyobraźnia, poczucie inicjatywy i motywacja wewnętrzna
- umiejętności niezbędne do nauki w szkole
- umiejętności porozumiewania się z otoczeniem (+ pismo)

Sposoby uczenia się

- eksperymentowanie
- zabawy i gry
- udział w projektach

SNR = strefa najbliższego rozwoju
dziecka w wieku 5/6 – 8/9 lat

Kompetencje kluczowe
w sytuacjach nietypowych

Kształtowane

- poczucie kompetencji
- umiejętności szkolne (czytanie i pisanie, umiejtn. matematyczne)
- umiejętności współpracy w zespole (komunikacja w grupie)
- umiejętności / strategie uczenia się

Sposoby uczenia się

- uczenie się we współpracy
- wsparte grami zespołowymi
- udział w projektach

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Podsumowanie: po co są nauczyciele ?

Telefon do przyjaciela

→ nauczyciel udziela pomocy

Nauczyciel jako

POMOST
do strefy najbliższego
rozwoju

Pół na pół

→ nauczyciel tworzy rusztowanie dla uczenia się

Pytanie do publiczności

→ nauczyciel zachęca do szukania pomocy

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

1

Poradnik wiedzy o dziecku i nastolatku: www.eduentuzjasci.pl/dziecko-nastolatek
oraz <http://eduentuzjasci.pl/konferencje-sierpien2014>

Materiały dla nauczyciela klasy I

- **Wyprawka nauczyciela klasy pierwszej. O czym warto wiedzieć? Co warto przemyśleć?** Anna I. Brzezińska, Barbara Murawska, Marta Molińska, Aleksandra Ratajczyk
[\[pobierz broszurę w pdf - 0,6 MB\]](#)
- **Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc, rok dziecka w szkole - co można zrobić?** Anna I. Brzezińska
[\[pobierz broszurę w pdf - 0,5 MB\]](#)
- **Jak organizować społeczne środowisko uczenia się dzieci w klasie I?** Ewa Lemańska-Lewandowska
[\[pobierz broszurę w pdf - 1,4 MB\]](#)
- **Kiedy nauczyciel klasy pierwszej staje się osobą znaczącą dla uczniów?** Ewa Filipiak
[\[pobierz broszurę w pdf - 0,5 MB\]](#)
- **Wychowanie do samodzielności – wyzwanie dla nauczycieli i rodziców** Joanna Matejczuk
[\[pobierz broszurę w pdf - 0,5 MB\]](#)
- **Jak pracować z dziećmi i rodzicami?** Magdalena Czub
[\[pobierz broszurę w pdf - 0,5 MB\]](#)

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

2

Poradnik wiedzy o dziecku i nastolatku: www.eduentuzjasci.pl/dziecko-nastolatek

Niezbędnik Dobrego Nauczyciela

Seria 24 **KSIĄŻECZEK** opisuje 6 etapów rozwoju człowieka – od wczesnego dzieciństwa po późną fazę okresu dorastania. Każdy etap życia dziecka i nastolatka opisany jest z czterech perspektyw: I, II, III i IV.

Seria I. Rozwój

Seria II. Opieka i wychowanie

Seria III. Edukacja

Seria IV. Monitorowanie rozwoju

Tom 1. Wczesne dzieciństwo

Tom 2. Wiek przedszkolny

Tom 3. Wczesny wiek szkolny

Tom 4. Środkowy wiek szkolny

Tom 5. Wczesna faza dorastania

Tom 6. Późna faza dorastania

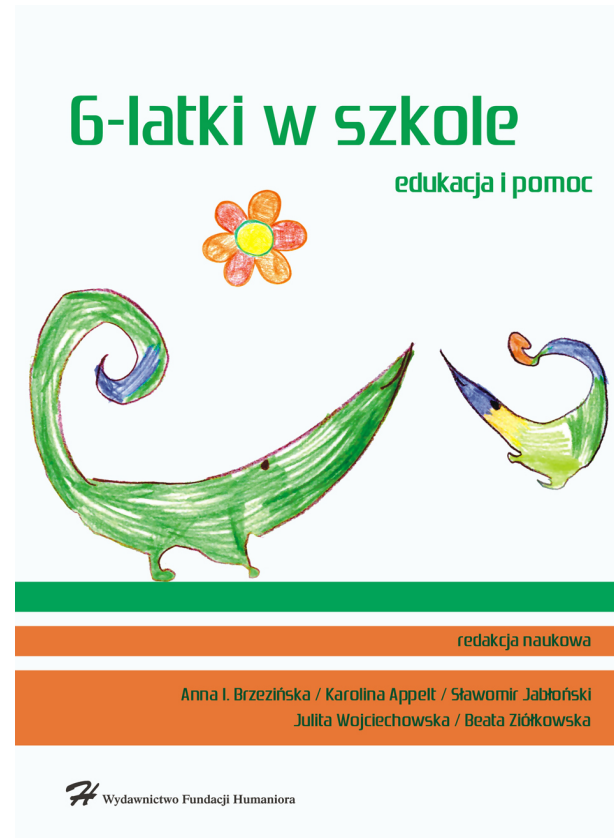
Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

3

Do pobrania w całości: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/index.jsp>

oraz → www.psychologia.amu.edu.pl → IP w działaniu → 6-latki

Monografie do nabycia w Wydawnictwie Fundacji *Humaniora* <http://hum.amu.edu.pl/>

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok: wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

4

Monografia do nabycia w Wydawnictwie WWW.SCHOLAR.COM.PL

Pierwszy dzień, tydzień, miesiąc i rok:
wsparcie dla nauczycieli sześciolatków

5

Poradnik wiedzy o dziecku i nastolatku: www.eduentuzjasci.pl/dziecko-nastolatek

Broszury i plakaty dla nauczyciela klasy I